

**Педагогіка**- це наука яка вивчає процеси виховання , навчання і розвиток особистості.

**Об'єктом педагогіки** —є розвиток людини як особистості в процесі виховання , освіти і навчання.

**Предметом педагогіки**-є процес цілеспрямованого розвитку і формування людської особистості в умовах її навчання , виховання і освіти.

**Категорії**-це найзагальніші поняття що відображають основні сторони , властивості та зв'язки явищ об'єктивного світу найважливішими категоріями є педагогічне виховання , навчання освіти, розвиток хронології.

**Виховання**-цілеспрямований організований процес формування особистості.

**Широке соціальне значення**-це передача накопиченого досвіду від старших поколінь до молодших.

**Вузьке соціальне значення**-це цілеспрямований впливу на людину збоку суспільно громадських інституції з метою формування в неї певної системи знань ,поглядів переконань і моральних цінностей.

**Широке педагогічне значення**- це цілеспрямований процес формування особистості певних її якостей що відбувається через взаємозв'язок вихователя і вихованця.

**Вузьке педагогічне значення**- це процес і результат виховної роботи спрямований на розв'язання конкретних виховання завдань.

**Навчання**-це цілеспрямована взаємодія вчителя і учнів у процесі якої зосвоюються знання формуються уміння і навички.

**Знання** —це відображення людини об'єктивної реальності з формі фактів уявлень , понять і законів науки.

**Уміння**- готовність свідомо і самостійно виконувати практичні дії ,інтелектуальні операції на основі засвоєння знань ,життєвого досвіду і вже набутих навичок.

**Навичка**-це компоненти практичної діяльності що виявляється в процесі виконання, необхідних дій у доведенні до досконалості шляхом багаторазового виконання вправ.

**Навчання**-це двобічний процес з однієї сторони здійснюється вчителем(викладання )і учням (учінням).

**Освіти** —це процес і результаті зосвоєння систематизованих знань , умінь і навичок,формування на їх основах світогляду моральних якостей особистості ,розвитку її творчих сил і здібностей.

**Розвиток**- це процес встановлення особистості ,вдосконалення її фізичних і духовних сил під впливом зовнішніх і внутрішніх , керованих і некерованих вчинків серед яких найважливіше є цілеспрямоване навчання і виховання.

**Формування** —це процес встановлення людини як соціальної істоти під впливом різноманітних факторів ( соціальних , економічних , політичних , національних , психологічних і релігійних).

**Едукація**- термін який позначає увесь процес освіти у його триєдності ( навчання , виховання і розвиток особистості).

**Самовиховання** – усвідомлена діяльність людини спрямована на удосконалення позитивних і подолання негативних особистісних якостей.

**Самоосвіта** – цілеспрямована на пізнавати діяльність людини пов'язана з самостійним пошуком та засвоєнням знань , умінь і навичок.

**Саморозвиток**-самостійна робота людини над формуванням і розвитком у собі здібностей і нахилу.

**Педагогічні процеси**-це динамічна взаємодія вихователя і учнів спрямована на досягнення заданої мети, яка сприяє заздалегідь визначеним змінам стану властивостям і якостей вихованця.

**Педагогічна система**—це сукупність взаємопов'язаних документів , підпорядкованим цілям виховання освіти і навчанням людини.

**Педагогічна ситуація**-це структурна одиниця навчального -виховного процесу , сукупність обставин, умов реального навчального -виховного процесу.

**Педагогічна задача**- увідомлення педагогом проблем на педагогічній ситуації.

**Історія педагогіки**- галузь педагогічної науки , яка вивчає розвиток педагогічної думки на різних етапах історичного розвитку людського суспільства.

**Загальна педагогіка**- базова наукова дисципліна , яка вивчає загальні закономірності навчання і виховання розробляє загальні основи навчально-виховного процесу в освітніх закладах різного типу .

**Вікова педагогіка**- галузь педагогічної науки , яка вивчає закономірності навчання , виховання і освіти людини у різних вікових групах.

**Дошкільна педагогіка**- наукова дисципліна , яка вивчає загальні закономірності навчання і виховання дітей дошкільного віку.

**Шкільна педагогіка**- наукова дисципліна ,що досліджує закономірності навчання і виховання дітей шкільного віку.

**Педагогіка дорослих**- наукова дисципліна ,що вивчає теорію та методику навчання дорослих людей безперервної освіти.

**Спеціальна (корекційна) педагогіка**- галузь педагогічної науки , що вивчає закономірності виховання і освіти дітей з особливими освітніми потребами.

**Сурдо педагогіка**-вивчення особливості навчання і виховання глухонімих , туговухих дітей.

**Тифло педагогіка**- вивчення особливості навчання і виховання сліпих та слабозорих дітей.

**Олігофренопедагогіка**- вивчення особливості навчання і виховання дітей з розумовими вадами ,уповільненим розумовим розвитком.

**Логопедія**- вивчення особливості навчання і виховання дітей з порушенням мовленням.

**Соціальна педагогіка**- галузь педагогіки ,яка досліджує вплив соціального середовища на виховання і формування особистості.

**Сімейна педагогіка**- вивчає закономірності та механізми встановлення і розвитку особистості у сімейному середовищі.

**Агогіка**-вивчає проблеми попередження відхилень у поведінці дітей та підлітків.

**Герогіка**- вивчає соціально-педагогічні проблеми людей похилого віку.

**Андрогогіка**- вивчає освіту й виховання людини протягом її життя.

**Гіктимологія** вивчає проблеми категорії людей які стали жертвами несприятливих умов, соціальних організацій та насильства.

**Превентивна педагогіка**- галузь педагогіки, що вивчає шляхи та методи попередження соціальних відхилень серед дітей та молоді.

**Етнопедагогіка**- галузь педагогічної науки , що вивчає народне виховання , специфіку педагогічної культури різних етносів.

**Народна педагогіка**-галузь емпіричних педагогічних знань і народного досвіду який відбиває в поглядах на мету і завдання виховання ,сукупних народних засобів, умінь та навичок виховання і навчання.

**Професійна педагогіка**- галузь педагогічної науки , що вивчає питання підготовки фахівців для різних галузей народного господарства.

**Педагогіка професійно- технічної освіти**-це є галузь педагогічної науки ,що вивчає питання освіти і виховання учнів середніх професійно технічних- навчальних закладів.

**Педагогіка вищої школи**- це є галузь педагогічної науки ,що вивчає закономірності професійної освіти і виховання у вищих навчальних закладах.

**Галузева педагогіка**- галузь педагогічної науки ,що вивчає особливості навчання і виховання в окремих педагогічних системах:спортивна ,військова,інженерна, медична,юридична та інші.

**Виправно-трудова педагогіка**- галузь педагогіки, що вивчає закономірності правопорушників.

**Порівняльна педагогіка**- галузь педагогічної науки, яка займається порівняльним аналізом педагогічних систем у різних країнах світу.

**Міжпредметні зв'язки педагогіки**- це зв'язки педагогіки з іншими науками, що дають змогу глибше пізнати педагогічні факти ,явища і процеси.

**Екзистенціалізм**-філософський напрям, в основі якого індивідуальне буття людини, заглибленої в своє «я».

**Неопозитивізм**- філософсько -педагогічний напрям, який намагається осмислити комплекс явищ,породжених науково-технічною революцією.

**Прагматизм**- філософський напрям.осн.положення цієї системи : школа не повинна бути відірваною від життя,навчання- від виховання, навчання і виховання повинні здійснюватися не в теоретико-абстрактних формах,а шляхом виконання конкретних практичних справ, у навчально-виховному процесі необхідно спиратися на активність учнів ,всебічно її розвивати й стимулювати.

**Біхевіоризм**-психолого-педагогічна концепція технократичного виховання,яке базується на новітніх досягненнях науки про людину,використанні сучасних методів дослідження її інтересів.

**Діалектичний матеріалізм**-філософське вчення про найзагальніші закони руху і розвитку природи,суспільства і мислення.

**Методологія**- це вчення про принципи форми і методи наукового пізнання педагогічної дійсності.

**Методологія педагогіки**-це сукупність теоретичних положень про пізнання педагогічних явищ.

**Методологія педагогічної науки**-представляє собою підпорядковану систему ,яка складається з 4-ох рівнів:

**Філософський рівень методології**-становлять загальні принципи пізнання та категоріальний устрій науки в цілому, він виступає як змістова основа будь-якого методологічного знання ,визначає світоглядні підходи до наукового дослідження.

**Загально-науковий рівень методології**- теоретичні концепції які можна застосовувати у більшості наукових дисциплінах.

**Конкретно-науковий рівень методології**-сукупність методів ,форм,принципів,дослідження в конкретній науці.

**Технологічний рівень методології** сукупність методів, технік дослідження ,що забезпечить здобуття достовірного емпіричного ,матеріалу та включення його до масиву наукового знання.

**Системний підхід**-це розглядано-відносно самостійних компонентів неізольовано,а у взаємозв'язках у системі з іншими він дозволяє виявити інтегративні системні властивості і якісні характеристики, які відсутні в окремих елементах.

**Особистісний підхід**-орієнтується на особистість як мету,суб'єкт,результат і головний критерій його ефективності конструювання і реалізації педагогічного процесу.

**Діяльнісний підхід**- визнання діяльності основою,засобом і вирішальною умовою розвитку особистості.

**Діалогічний підхід**- конкретно-наукова методологія педагогіки яка передбачає перетворення позиції педагога і позиції учня в особистісно рівноправні, таке перетворення пов'язане із зміною ролей і функцій учасників педагогічних процесів.

**Культурологічний підхід**-це конкретно наукова методологія педагогічного пізнання і перетворення педагогічної реальності зумовлена об'єктивними зв'язками людини з культурою як системою цінностей.

**Національний підхід**- це конкретно наукова методологія пізнання і перетворення педагогічної реальності яка виходить із того що націон. основою виховання є важливою умовою соціалізації учнів, засвоєння ними основних національних і загальних людських.

**Антропологічний підхід**- використання даних усіх наук про людину і врахування їх при побудові і здійсненні педагогічного процесу.

**Практичний підхід**- викликаний пристосуванням людини до явищ що швидко змінюються в часі і просторі.

**Пізнавальний підхід**- переслідує мету пізнання закономірностей дійсності яка її оточує.

**Цінності**- матеріальні і духовні предмети природи утворення й продукти людської діяльності.

**Педагогічні цінності**- ідеї всебічної і гармонійно-розвинутої особистості,що пов'язаний із ідеєю справедливого суспільства, яке здатне забезпечити кожній людині умови для максимальної реалізації закладених її можливостей.

**Метод науково-педагогічного дослідження**- шлях вивчення й опанування складними психолого педагогічними процесами формування особистості встановл. об'єктивної закономіри навчання і виховання.

**Емпіричні методи педагогічного дослідження**-це група методів зорієнтована на пізнання безпосередньої діяльності зовнішніх зв'язків і відношення.

**Метод педагогічного спостереження**- суть його полягає у організації сприйманні педагогічного процесу в природних умовах.

**Метод бесіди**- цей шлях забезпечує пізнання педагогічного явища через безпосередні спілкування з особами яких дослідних вивчає у природних умовах.

**Метод анкетування** використання цього методу сприяє підвищенню об'єктивної інформації при педагогічні факти , явища, процеси та типовість оскільки передбачає отримання інформації від як найбільшої кількості опитуваних.

**Метод рейтингу**- він передбачає оцінюв. окремих сторін діяльності досвідченими експертами.

**Метод педагогічного експерименту**- цей метод полягає в ініціюванні дослідком процесів і явищ конкретних умов.

**Метод узагальнення незалежних характеристик** особливість цього методу є узагальнення , порівняння , осмислення отриманих за допомогою інших методів відомості про учня.

**Метод психолого-педагогічного тестування**- передбачає використання спец. розроблених завдань і проблемних ситуацій з метою випробування учня на певний рівень знань, умінь, загальної інтелектуальної розвинутості.

**Метод соціометрії**-його використав. з метою вивч. структури і стилю взаємин у колективі.

**Аналіз і синтез**- ці методи не існують один без одного. Аналіз є уявним або фактичним розкладання цілою пед. явища чи процесу на частини. Синтез – відновлювання цілісності розглядування пед.. явища чи процесу в усьому різноманітті його виявів.

**Індукція та дедукція**- у процесі використанні цих методів відбувається перехід знання від одиничного та окремого у знання про загал. і навпаки.

**Порівняння**- полягає в зіставленні отриманих результ. досліджень з наміченими цілями.

**Класифікація**- її завдання є логічний розподіл педагогічних фактів , явищ , процесів за притаманною для певної групи ознак.

**Узагальнення**- це логічна операція в результаті якої відбувається перехід від одиничного до загального від менш загального від більш загального судження , знання.

**Абстрагування**-до цього методу вдаються за необхідності виокремити із сукупності ознак властивості явища.

**Конкретизація**- передбач. предмету конкретного вираження.

**Система освіти**- це сукупність навчально- виховних і культурно- освітніх закладів , наукових, науково-методичних і методичних установ., науково- виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування

в галузі освіти , які згідно з конституцією та іншими законами України здійснюють освіти і вихов. громадян.

**Дошкільний навчальний заклад**- це заклад освіти дітей від 2 місяців до 6-7 років, який здійснює догляд оздоровлення, виховання і навчання дитини.

**Загальна середня освіта**- це цілеспрямований процес оволодіння знаннями про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво засобами пізнавальної та практичної діяльності.

**Позашкільна освіта**-є складовою системою безперервної освіти визначеної законодавства України і спрямована на розвиток здібностей та обдарування вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів дух. запитів і потреб у професійному визначенні.

**Вища освіта**-забезпечує фундаментальному наукову, професійну та практичну підготовку відповідно до покликань , інтересів і здібностей громадян.

**Технікум**- вищий навчальний заклад 1 рівня акредитації , що надає вищу освіту за кількома спорідненими спеціальностями за освітньо- професійними програмами молодшого спеціаліста(бакалавр)

**Коледж**- вищий навчальний заклад 2 рівня акредитації який надає вищу освіту зі спорідненим напрямом підготовки або кількома спорідненими професіями.

**Університет**- багатoproфільний вищий навчальний заклад 4 рівня акредитації , що надає вищу освіту з широкого аспекту гуманістичних економічних, природничих та інших наук за освітньо-професійними програмами всіх рівнів.

**Академія**- вищий навчальний заклад 4 рівня акредитації, який здійснює підготовку фахівців звищою освітою за освітньо-професійними програмами всіх рівнів.

**Інститут**- вищий навчальний заклад 3-4 рівня акредитації , що надає вищу освіту з певної галузі науки, освіти і культури.

**Консерваторія**- вищий навчальний заклад 3-4 рівня акредитації , що надає вищу освіту з певної галузі культури і мистецтва за освітньо-професійними програмами всіх рівнів.

**Післядипломна освіта**- спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновленої її професійних знань , умінь, навичок або отримання іншої спеціальності.

**Аспірантура**- основна форма підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів.

**Докторантура**- це найвищий щабель у системі підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів, невід'ємна ланка системи безперервної освіти.

**Самоосвіта**- освіта яку здобувають самостійно за межами навчальних закладів, без допомоги того, хто навчає, неформальна форма індивідуальної навчальної діяльності.

**Молодший спеціаліст**- освітньо-кваліфікований рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула неповну вищу освіту, спеціальні уміння, знання, достатні для здійснення виробничої функції певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

**Бакалавр**- освітньо-кваліфікований рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальне і спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці, достатні для

використання завдань та обов'язків певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

**Спеціаліст**- освітньо-кваліфікований рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікованого рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для використання завдань та обов'язків певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

**Магістр**-освітньо-кваліфікований рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікованого рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для використання завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

**Дошкільна освіта**- рівень освіти, що є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні.

**Професійно- технічна освіта**- рівень освіти, що є складовою частинкою системи освіти в Україні базується на середній загальній освіті, надається професійно-технічним навчальним закладом.

**Принципи освіти**- вихідні положення, на яких ґрунтується діяльність усієї системи освіти України і її підрозділів зокрема.

**Загально-освітня школа**-масовий тип навчально- виховних закладів які дають загальну освіту.

**Теорія фундаментальної освіти**-представники розглядали навчання лише як засіб розвитку розуму і тому учневі не доцільно давати великий обсяг матеріалу, що розвиває розумові сили, уяву, мислення, пам'ять, здібності.

**Теорія матеріальної освіти**- прибічники вважали, що головна мета освіти оволодіння тими хто навчається, як омога більшого об'єму знань і тоді в процесі засвоєння корисних знань здійснюється розвиток мислення і розумових здібностей учнів, озброєння їх методами наукового пізнання.

**Зміст освіти**-система наукових знань, умінь, і навичок оволодіння якими забезпечує всебічний розвиток розумових і фізичних здібностей учня, формування їх світогляду, моралі та поведінки, підготовку до суспільного життя до праці.

**Підручник**- книга, яка містить основи наукових знань з певної навчальної дисципліни, викладені згідно з цілями навчання, визначені програмами і вимогами дидактики.

**Державний стандарт загальної середньої освіти**-звіт норм і положень, що визначають державні вимоги до освіченості учнів і випускників шкіл на рівні початкової, базової та повної загальної середньої освіти і гарантом держави щодо її здобуття.

**Базовий навчальний план середньої школи**- дає цілісне уявлення про змістове наповнення і співвідношення основних галузей знань за роками навчання в середній школі, мінімальної трималості вивчення конкретної освітньої галузі знань або навчання предмета, тижневе навантаження учнів на різних ступенях навчання та його структуру.

**Освітні стандарти галузі навчання**—це змістова конкретизація цілей загально-освітньої підготовки учня середньої школи в навчальних програмах з предметів, що входять до інваріативної частини базового навчального плану, а

також система вимог, що визнають обов'язковий для кожного учня рівень засвоєння змісту освітньої галузі чи предмета.

**Державні вимоги до рівня засвоєння змісту середньої освіти за ступенями навчання**- вони засвідчують досягнення учнями мети.

**Державні гарантії одержання загальної середньої освіти**-пронуються у вигляді права кожного громадянина на повноцінну середню освіту і ствердж. Відповідним бюджетним функціонуванням на такому рівні загальної освіти який задовольняє потреби особистості в духовному , фізичному й моральному розвитку необхідному для її соціального становища в суспільстві.

**Навчальний план**- документ, що визначає структуру навчального, перелік та розподіл предметів для вивчення конкретного навчального закладу , тижневу й річну кількість годин відведену на кожний навчальний предмет.

**Навчальний програма** - документ, що визначає зміст і обсяг знань з кожного навчального предмета , умінь і навичок , які необхідно засвоїти зміст розділів і тем з розподілом їх за роками навчання.

**Лінійна структура**-матеріал кожного наступного ступеня навчання є логічним продовженням того , що вивчалось на попередніх ступенях навчальної діяльності, тобто вивчення як правило тільки раз.

**Спіральна структура** –ставиться проблеми до вирішення якої вчитель і учні повертаються постійно , розшир. і поповнюючи коло пов'язаних з ним з нею знань і способів діяльності з різних сфер діяльності.

**Концентрична структура**- передбачає повернення до вивченого матеріалу.

**Комбінована структура**-є комбінацією лінійної, концентричної, спіральної структур.

**Навчальний посібник**- книга матеріал якої розширює межі підручника , подається зміст навчального матеріалу,що не завжди відповідає вимогам чинної програми.

**Педагогічний процес**- це спеціально організовано цілеспрямована взаємодія педагогів і вихованців , метою якої є вирішення освітніх проблем і розвиток особистості.

**Закономірність**- це об'єктивний стійкий, повторюваний, необхідний і суттєвий зв'язок між явищами і процесами що характеризують розвиток.

**Цілісність педагогічного процесу**-всі складові частини педагогічного процесу виражають єдність і водночас зберігають самостійність.

**Основа функція процесу навчання**- освітня , але йому притаманні також виховна і розвивальна функції.

**Головна функція процесу виховання**-виховна , але вона виконує і розвивальну і освітню функцію.

**Рушійні сили педагогічного процесу**-його суперечності.

**Педагогічна взаємодія**-взаємна активність вихователів і вихованців своєрідне втілення зв'язків. Взаємин між людьми,котрі, вирішуючи спільні завдання, взаємовпливають,доповнюють один одного і досягають успіху у роз'язанні поставленого завдання .

**Компоненти педагогічного процесу**: педагог, учні, зміст педагогічного процесу,функції і методи навчання і виховання , педагогічна діагностика, критерії

ефективності педагогічного процесу; організація взаємодії із суспільним і природним середовищем.

**Принципи педагогічного процесу**-це основні вимоги , що визначають загальне спрямування педагогічного процесу, його цілі, зміст, методику організації.

**Принципи педагогічного процесу:**

- цілеспрямованості педагогічного процесу,
- зв'язки школи з життям,
- науковості змісту виховання і навчання,
- доступності , врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів,
- систематичності і послідовності,
- свідомості, активності, самодіяльності, творчості учнів у педагогічному процесі,
- зв'язку навчання і виховання із суспільно- корисною продуктивною працею,
- наочність,
- колективного характеру виховання і навчання,
- поваги до особистості дитини у поєднанні з розумною вимогливістю до неї,
- вибору оптимальних методів, форм,
- міцності , усвідомленості,дієвості результатів навчання , виховання і розвитку,
- комплексного підходу до навчання і виховання.

**Етапи педагогічного процесу:**

1. підготовчий
2. основний
3. заключний.

**Мета виховання**- сукупність властивостей особистості, до виховання яких прагне суспільство.

**Громадянське виховання**-формування громадянськості, яка дає змогу людині відчувати себе юридично, соціально,морально, політично дієздатною.

**Розумове виховання**-озброєння учнів знаннями основ наук, формування наукового світогляду та національної самосвідомості, оволодіння основними мислительськими операціями,вироблення умінь і навичок культури розумової праці.

**Моральне виховання** – формування в учнів загальнолюдських норм гуманістичної моралі, моральних понять, поглядів, переконань,моральних почуттів, вироблення навичок і звичок, моральної поведінки, культури спілкування, культивування інтелігентності.

**Трудове виховання**- ознайомлення учнів з науковими основами сучасного виробництва, практична і психологічна підготовка їх до праці,свідомого вибору професії.

**Естетичне виховання**-формування естетичних понять, поглядів,переконань виховання естетичних смаків,вироблення вмінь і навичок вносити в життя красу , розвиток в учнів творчих здібностей.

**Фізичне виховання**- виховання здорової дитини, підготовка до фізичної праці і до захисту Батьківщини.

**Завдання виховання** -полягають у реальному переході до педагогічної творчості та індивідуального впливу у переорієнтації учнівських і вчительських колективів на подолання авторитарного, командного стилю у ставленні до учнів.

**Ідеал національного виховання**-загально-людські і національні цінності гармонійно розвинена соціально-активна й національно свідома людина, наділена високими духовними якостями , родинними й патріотичними почуттями, здатна до саморозвитку.

**Система компонентів духовного світу українців:**

- національна психологія,
- національний характер і темперамент,
- національний спосіб мислення,
- народна мораль, етика,
- народна естетика
- народна правосвідомість
- національна філософія,
- національний світогляд,
- національна ідеологія,
- національна свідомість.

**Програма виховання**- ґрунтується на загальних цілях виховання і відображає якості , які необхідно сформувати в школярів. Це короткий виклад основних положень і цілей діяльності навчально-виховного процесу.

**Народна педагогіка** – галузь педагогічних знань і досвіду народу, що виявляється в домінуючих у нього поглядах на мету, завдання, засоби і методи виховання та навчання.

**Педагогіка народознавства** – напрям сучасної педагогіки, шкільної практики, який забезпечує засвоєння учнями (в процесі продовження творчих традицій, звичаїв і обрядів, у діяльності, поведінці) культурно-історичних, мистецьких надбань батьків, дідів і прадідів.

**Етнопедагогіка**- галузь педагогіки, що включає в себе емпіричні педагогічні знання, навички, досвід певного етносу у вихованні підростаючого покоління.

**Етнос** (грец. *ethnos* – народ, плем'я) – це народ, стала, історично визначена сукупність людей, які мають спільні риси та особливості культури й психічного складу, свідомо розуміють свою єдність.

**Народне дитинознавство**, сутністю якого є вивчення дитини: особливостей її фізичного, психічного й соціального розвитку.

**Народна дидактика** – розкриває зміст народних повчань, настанов, роз'яснень; допомагає дитині, молодій людині пізнати світ, природу, довкілля, зокрема соціальне середовище, надбання свого народу.

**Педагогічна деонтологія** (грец. *deontos* – необхідне, потрібне) – вивчає обов'язковість дотримання та виконання встановлених правил поведінки, які вироблені певним народом, соціальною спільнотою, членом якої є дитина, доросла

людина (виховні обов'язки батьків перед дітьми, вчителів – перед учнями, вихователів – перед вихованцями).

**Родинна педагогіка (фамілістика)** має за мету надати допомогу батькам у вихованні дітей.

**Педагогіка народного календаря** – сукупність знань про виховання дітей та молоді послідовним залученням їх до сезонних робіт, звичаїв, свят і обрядів. «Народний календар» – це система історично обумовлених дат, подій, спостережень за навколишньою дійсністю, народних свят, інших урочистостей, які в певній послідовності відзначаються протягом року.

**Козацька педагогіка** – це втілення ідей української національної педагогіки в рамках конкретного історичного періоду специфічної діяльності українського козацтва.

**Людина** – це складний феномен: **з одної сторони** – це біологічна істота, що характеризується свідомістю, володіє мовою, має здатність трудитись, пізнавати навколишній світ і активно змінювати, перетворювати його; **з другої сторони** – це суспільна істота, яка вступає в соціальні відносини з іншими людьми, і має здатність змінюватись під впливом цих відносин.

**Індивід** – людина, як представник людської спільноти, соціуму:

- специфікою індивіда виступає як тілесна окремість, так і певна сукупність духовно-психологічних рис, які становлять самобутній зміст його власного “я”;

у психології поняття індивіда використовується для позначення певного рівня у вивченні структури людської психіки, в характеристику індивіда включають темперамент і природні задатки.

Поняття “**особистість**” розглядається у широкому загальному і вузькому розумінні. **Особистість (у широкому розумінні)** – це людина, яка розглядається тільки як суспільна, соціальна істота без врахування її біологічної природи.

Поняття “**особистість**” застосовується також у **вузькому розумінні**. Якщо людина досягає такого рівня розвитку, який дозволяє вважати її носієм свідомості і самосвідомості, здатним на самостійну перетворювальну діяльність, таку людину називають особистістю.

**Особистість** – соціальна сутність людини, що здобувається ході спілкування та діяльності і виражається в досягненні необхідного рівня активності та самосвідомості.

**Індивідуальність** – сукупність зовнішніх і внутрішніх особливостей людини, що визначають її своєрідність, неповторність.

**Спадковість** – сукупність певних задатків, яка отримується від обох батьків і здатна передаватися від покоління до покоління.

**Здібності** – такі властивості особистості, які є однією з найважливіших умов успішного виконання людиною певних видів діяльності.

**Задатки** – потенційні можливості для розвитку здібностей;

-спеціальні задатки – задатки до певного виду діяльності (музичні, художні, математичні, лінгвістичні, спортивні);

-гострі дискусії серед вчених викликає питання про успадкування здібностей до інтелектуальної (навчальної, пізнавальної) діяльності.

**Середовище** – комплекс зовнішніх явищ, які стихійно діють на людину і значною мірою впливають на її розвиток. Середовище, що оточує особистість можна умовно поділити на природне (географічне), соціальне і родинне (сімейне).

**Природне середовище** (клімат, різноманітні природні умови і ресурси) впливає на спосіб життя людини та характер її трудової діяльності.

**Соціальне середовище** як сукупність суспільних і психологічних умов, у яких людина живе і з якими постійно стикається, позначається на її розвитку найбільшою мірою. Тому потенційні можливості навколишнього середовища слід уміло використовувати у процесі виховання.

**Соціалізація** – процес двобічний: з одного боку, індивід засвоює соціальний досвід, цінності, норми, установки, властиві суспільству й соціальним групам, до яких він належить, а з іншого – активно залучається до системи соціальних зв'язків і набуває соціального досвіду.

**Виховання** – суттєвий фактор розвитку і формування особистості.

**Перша тенденція** передбачає, що розвиток особистості – це єдиний цілісний процес безперервного дорослішання.

**Друга тенденція** полягає у неповторності, особливості окремих вікових періодів, що вносять свій специфічний вклад у загальний процес формування особистості.

**Третя тенденція** передбачає наявність у процесі формування і розвитку особистості певних суперечностей, які є рушійними силами розвитку особистості.

**Розвиток людини** – безперервний процес кількісних і якісних змін людської істоти під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників.

- **Фізичний** – зростання організму, певні кількісні і якісні зміни на основі біологічних процесів.
- **Психічний** – зміни і становлення психіки людини.
- **Соціальний** – оволодіння соціальним досвідом.

**Формування особистості** – становлення людини як соціальної істоти внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили розвитку.

**Середовище**- це все що оточує і впливає на дитину протягом усього життя:

- природні чинники ( клімат , природні умови і ресурси)
- соціальні умови існування (місто чи село), сім`улиця різні гром. об`єд. членом яких може бути особистість.

**Соціальне середовище**- це сукупність суспільних, матеріальних та духовних умов, факторів, відносин в яких існує особистість і які так чи інакше впливають на її свідомість.

**Соціальне середовище в широкому розумінні**- макросередовище що охоплюють економічну систему соціуму до якого належить учень .

**Соціальне середовище в вузькому розумінні**-мікросередовище це є безпосередньо оточення учня ( сім`я , певна спільність неформальна група.)

**Соціалізація**- це процес засвоєння індивідом соціального досвіду, системи соціальних зв'язків і відносин.

**Сім'я** – є моделю суспільства на конкретному історичному етапі розвитку відображення його моральних, духовних особливостей.

**Сім'я**-це невелика соціальна група в яку входять об'єднані шлюбів чоловік і жінка , їх діти ( власні,або всиновлені) ,кровні родичі, та інші особи пов'язані родинними зв'язками з подружжям.

**Віковий період**- це відрізок життя індивіда який досягає певного ступеня розвитку і має характерні відносно стійкі особливості.

**Молодший шкільний вік**-важливим показниками цих періодів є готовність дитини до навчання яка вияв. У навичках до розумових зусиль, зосередженість у роботі, вміння слухати вчителя.

**Підлітковий шкільний вік**-розпочинається бурхливим ростом і розвитком організму.

**Юнацький вік**- це період формування світогляду самосвідомості,характеру і життєвого самовизначення якому сприяє пізнавальна діяльність.

**Темперамент**-це індивідуально-типологічна характерна людина, яка виявляється в силі напруженості,швидкості, та рівномірностей перебігу її психічного процесу.

**Характер**-це комплекс сталих психічних властивостей людини, що виявляються у поведінці і в діяльності.

**Здібності** – такі властивості особистості, які є однією з найважливіших умов успішного виконання людиною певних видів діяльності.

**Інтерес**-це спрямована людина на певний об'єкт чи певну діяльність зумовлену позитивним зіставленням людини

**Потреба**-це необхідність у цьому як здобувається у перев.за труд. діяльністю у процесі якої створення необхідних для людини об'єктів.

**Схильність**-це стійка ,об'єктивна людина яка за щось бажане виконує певну роботу.

**Акселерація**-це прискорений індивідуальний розвиток за якого середньо фізичні і психофізіологічні дані дитини або підлітка випереджають оптимальні.

**Ретардація**- фізичне й інтелектуальне відставання дитини в розвитку

**Геліогенна теорія**- причини її вбачає у впливі сонного випромінювання на дітей які останнім часом стали більше перебувати на сонці, завдяки чому стимул. їх розвиток.

**Теорія гетерозії акселерації** спричиняють стрімкі тенденції шлюбів між людьми різних національностей, рас, що породжують певні зміни. Генетичні перетворення.

**Теорія конверсії**- розвиток дитини визначається взаємодія спадковості і середовища, вирішальну роль при цьому відіграє спадковість.

**Біогенетичний закон-онтогенія**(індивідуальний розвиток), є коротким і швидким повтором **філогенії**( розвиток виду)

**Генетика** це наука про спадковість і мінливість організму.

**Дитермінована частина** забезпечує продовження людського роду , та видові задатки людини як його преставника і здатність до оволодіння мовою, прямоходінням, трудової діяльності , мислення.

**Змінна частина**-це забезпечує розвиток систем які допомагають організму людини пристосування до змін , умов його існування.

**Здібності** такі властивості особистості, які є однією з найважливіших умов успішного виконання людиною певних видів діяльності.

**Задатки** – потенційні можливості для розвитку здібностей.

**Спеціальні задатки** це задатки до певного виду діяльності.

**Педагогія**-(від грец. дитина) перші роботи пед. Характеру лежать у ххст.